

MAGÁNOLVASMÁNYOK, MELYEKET A KÖZÉPISKOLÁK TANULÓINAK ISMERNIÖK KELL.

I. osztály.

Andersen mesék. (O. K. 147-149) 30 kr.
 Arany J.: Toldi. (Jeles írók tára 11) 80 kr.
 Békési: Görög-római és hún magyar mondák 1 frt.
 Czuczor: Mesék. 2 köt. (V. K. 11-12) 40 kr.
 Fortunatus és fiai (M. K.) 50 kr.
 Gaal: Csalavér róka (M. K.) 50 kr.
 — Csontos Szigfrid (V. K.) 20 kr.
 — Berni Detre (V. K.) 20 kr.
 Grimm-Gaal: Regék (Franklin-T.) 2 frt.
 Jókai: Magyar föld. 50 kr.
 Merényi: Sajtó- és Tiszavölgyi népm. 2 frt.
 Robinson Crusoe. (V. K. 22-24) Kötve 80 kr.

II. osztály.

Amicis: A szív 2 frt 80 kr.
 Boros: Ujabb magyar költők. (V. K. 10) 20 kr.
 Cervantes: Don Quixote. (M. K.) 50 kr.
 Fényes: Szigetvár ostroma. (V. K. 20) 20 kr.
 Gaal M.: Robinson. Kötve 2 frt 40 kr.
 — Virág Palkó 1 frt 20 kr.
 Garay: Szent László. (M. R. 11-12) 1 frt 40 kr.
 Jó könyvek (valamennyi fizet)
 Jókai: Regék. (V. K. 25) 20 kr.
 Jósika: Hunyadi Mátyás. (T. K. 1) 40 kr.
 Merényi: Druarcelléki népmesék 2 frt.
 Mikszáth: Lovagváarak 3 frt.
 Pálffy: Attila, Isten ostroma. (T. K. 15) 40 kr.
 St. Pierre: Pál és Virginia. (V. K. 25) 20 kr.
 Szalay: Tatárjárás. (V. K. 2) 20 kr.

III. osztály.

Áldor I.: Columbus (T. K. 21) 40 kr.
 Cox: Görög regék. Kötve 3 frt 50 kr.
 Gaal: Kard és lant hőse. Kötve 2 frt.
 — Benyovszky Móricz élete (V. K.) 20 kr.
 — Rontó Pál. (V. K. 18) 20 kr.
 Hevesi: Jelki András kalandjai 2 frt 40 kr.
 Jakab Ö.: Két imposztor. Kötve 2 frt.
 Jókai: Kis Dekameron. Kötve 2 frt.
 — A magyar nép éleze 80 kr.
 — A nagy-enyedi két füzfa stb. 40 kr.
 — Népvilág 80 kr.
 — A m. nemzet tört. Három kötet 6 frt.
 Jósika: Regegyöngyök. (Kisnemz. M. 4) 50 kr.
 Kisfaludy K.: Pártütők. (O. K. 388-89) 20 kr.
 Petőfi: János vitéz (Badics II.) 90 kr.
 Szász: Salamon 1 frt 20 kr.
 Tört. Kvtár: 15, 18, 31, 80, 24, 76, 62, 68, 38, 14, 1, 67

IV. osztály.

Czímer: Művelődéstört. 1 frt 40 kr.
 Czuczor:
 Fáy: Mesék. (Kis nemz. Muz. 25-26) 1 frt.
 Fazekas: Ludas Matyi. (O. K.) 10 kr.
 Fraknói: II. Lajos (O. K.) 20 kr.
 Hossay: Tholdi (O. K.) 20 kr.

Kaphatók a Tanulók Lapja kiadóhivatalában Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Jókai: Dekameron. 6 kötet 4 frt 80 kr.
 — Válogatott beszédei (Muz. 15. 16) 1 frt.
 — Sonkoly Gergely 40 kr.
 Jósika: Elbeszélések. (V. K. 29) 20 kr.
 Kisfaludy S.: Regék. (V. K. 1, 19) 40 kr.
 Lamb: Shakespere-mesék 2 frt.
 Laurie: Deák élet Angolországban 1 frt 80 kr.
 Mantegazza: Munka öröme 2 frt 40 kr.
 Simons: A római őskorból (Muz.) 50 kr.
 Tompa: Népregék (Össz. költ.) 2 frt.
 Tört. Kvtár: 47, 60, 50, 51, 65, 49, 48, 71, 53, 5, 39, 10, 26, 37, 6, 35 à 40 kr.
 Vértessy A. Julius Caesar. (T. K. 26) 40 kr.

V. osztály.

Arany: Toldi estéje 40 kr.
 Gaal: A peleskei notárius 40 kr.
 Goldsmith: A vékfiéd lelkész (V. K.) 40 kr.
 Gyulai: Egy régi udvarház utolsó gazdája 1 frt 40 kr.
 — Szilágyi és Hajmási. (O. K. 390) 10 kr.
 Hoffmannsegg: Egy utazás (O. K.) 30 kr.
 Jókai: Az új földesúr. 1 frt 60 kr.
 Kisfaludy K.: Vig elbeszélések (V. K.) 20 kr.
 Kölcsey: Parainesis stb. (O. K.) Kötve 60 kr.
 Pázmány: Kalauz. (J. I.) 60 kr.
 Plutarchos: Elettörtételek 1 frt 60 kr.
 Petőfi: Lyrai költ. (Össz.) 1 frt 50 kr.
 Sebestyén: Az Árpádok 1 frt 50 kr.
 Theophrastus jellemrajzai (O. K.) 20 kr.
 Tompa: Lyrai költ. (Össz. k. népk.) 2 frt.
 Varga: Magyarok tört. 7 frt.
 Tört. Kvtár: 66, 3, 11, 36, 42, 22, 41, 61, 44, 84, 40, 57, 64, 70, 21, 27, 33, 63, 17, 12, 54, 28, 29, 8, 7, 9, 56, 32, 2, 78, 45, 46, 4, 75, 72, 55 à 40 kr.
 Zlinszky: Lyrai szemelvények (J. I.) 1 frt.

VI. osztály.

Andersen: Képeskönyv k. n. (O. K.) 10 kr.
 Arany: Keveháza, 40 kr.
 Berzsenyi: Versei (O. K. 187-190) 40 kr.
 Czuczor: Népies költ. (O. K.) 20 kr.
 Firduszi Szoráb. (O. K.) 30 kr.
 Jókai: Kedves atyafiak.
 — Egy magyar nábob 2 frt 40 kr.
 — Kárpáthy Zoltán 2 frt 40 kr.
 Jósika: Abafi. (Jósika regényei 1-2) 1 frt.
 Katona: Bánk-bán (Jeles írók 22) 80 kr.
 Kemény: Zord idő. 3 frt.
 Kisfaludy K.: A kérők 30 kr.
 — Csalódások (J. I. 26) 30 kr.
 — Tihamér (O. K.) 20 kr.
 Kölcsey versei (O. K.) 50 kr.
 Magyar népdalok. (N. Múz.) 50 kr.
 Pázmány: Egyh. beszédek. (J. I.) 60 kr.
 Petrarca: Szonettjei. (O. K.) 80 kr.
 Salamon: Magyarország a török hódítás korában 2 frt.
 Shakespere: Coriolán (J. I.) 60 kr.

Shakespere: Julius Caesar (J. I.) 60 kr.
 — Macbeth (J. I.) 50 kr.
 Sophokles: Antigone. (J. I. 20) 50 kr.
 Teleki: Kegyelez. (O. K. 197-200) 40 kr.
 Tompa: Elbeszélő költemények és Virágregék. (Népkiad.) 2 frt.
 Vas Gereben: Nagy idők 2 frt.
 Vörösmarty: Csongor és Tünde. (J. I. 46) 60 kr.
 — Zalán futása 1 frt.
 — Két szomszédvár. (J. I. 29) 50 kr.
 — Eger (O. K.) 30 kr.
 Zrínyiás (O. K. 349) 60 kr.

VII. osztály.

Arany: Zrínyi és Tasso. 50 kr.
 — Az elveszett alkotm. 50 kr.
 Berzsenyi: Ódái. (J. I. 24) 50 kr.
 Bessenyei: A philosophus (O. K.) 30 kr.
 Csokonai: Dorottya (O. K. 1-2) 20 kr.
 Gvadányi: Peleskei notárius (O. K.) 30 kr.
 Gyöngyösi: Murányi Vénus és Kémény János.
 Kármán: Fanny hagyományai (O. K.) 20 kr.
 Kazinczy versei (O. K.) 30 kr.
 Kemény: Rajongók 3 frt.
 Kisfaludy: Iréne. (Jeles írók 55) 50 kr.
 — Himfi szerelmei I. II. (O. K.) 80 kr.
 Kölcsey elbeszélései (O. K.) 20 kr.
 Körner: Zrínyi. (O. K. 142-144) 30 kr.
 Mikes: Törökország levelei. (Jeles írók 17) 80 kr.
 Milton: Elveszett parad. (O. K.) 80 kr.
 Szász K.: Nibelungok. 3 frt 40 kr.
 Szigligeti: Csikós. (O. K. 270) 30 kr.
 — Trónkereső. (O. K. 255-257) 30 kr.
 — Liliomfi. (O. K.) 20 kr.

VIII. osztály.

Arany: Kisebb költemények 5 frt.
 — Toldi szerelme. 2 frt.
 — Buda halála 60 kr.
 Beöthy Zs.: Horatius és Kazinczy 60 kr.
 Carlyle: Scott (O. K.) 20 kr.
 Csengery: Tört. tanulm. 1 frt.
 Csiky: Nagymama. (O. K.) 30 kr.
 Czuczor: Botond. (J. I. 31) 40 kr.
 Eötvös: Falu jegyzője. 4 frt 50 kr.
 — Karthausi 3 frt.
 Erdélyi: Pályák és pálmák. 3 frt.
 Faludi: Nemes urfi. (Jeles írók 39) 60 kr.
 Gaal: Peleskei notárius (O. K.) 40 kr.
 Gyulai: Emlékbeszédek 2 frt.
 — Széchenyi mint író. (O. K. 322) 20 kr.
 — Vörösmarty élettörtétele 1 frt 50 kr.
 — Katona és Bánkbánja 2 frt.
 Kemény: Özeveg és leánya. 2 frt 50 kr.
 — Gyulai Pál 4 frt 50 kr.
 Madách: Ember tragédiája. 50 kr.
 Riedl: M. irod. főirány (O. K.) 30 kr.
 Vörösmarty: Lyrai költem. 4 frt 20 kr.
 — Az áldozat (O. K.) 30 kr.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre... 1 frt 20 kr.	Dr. RUPP KORNÉL tölgymnasiai tanár.	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre... 2 frt 40 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	KIADÓHIVATAL: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Egész évre... 4 frt 80 kr.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Mejelenik minden vasárnap.		

A "CYNTHIA" HAJÓTÖRÖTTJE.

Irták: Jules Verne és André Laurie.

Átdolgozta Gaal Mózes. 28

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

A Párisból jött levél.

És a mint írta, írta ezt a levelet, a szeméi megtelek könnyel.

Erik azóta, hogy Stockholmba haza érkezett, minden áldott nap egy rakás levelet kapott a világot minden tájékaról. A tudós társulatok, valamint egyes emberek szerencsét kívántak neki, elhalmozták őt dícserekekkel, kitüntetésekkel, megválasztották dísz-tagnak.

Egy napon két levelet kapott Párisból. Az egyiket a Francia Földrajzi Társaság küldötte, felajánlotta neki és társainak dísz-oklevelét abból az alkalomból, hogy a sark-körül utat, a mely eddig még senkinek sem sikerült, megtették.

A másik levél pecsétje első pillantásra feltűnt Eriknek.

E. D. betűk, körülötte pedig ez a két szó *Semper idem*.

Ugyanez a két betű és jelmondat állott a levél-papír egyik felén is. Durrieu úr írta ezt a levelet; szóról-szóra így hangzott:

— Kedves fiam, hadd szólítsam önt így már előre is. Épen az imént olvastam el az ön élettörtézetét, melyet egyik svéd lapból fordított valaki francziára. A mit olvastam, az egész valómból kiforgatott. Ha igaz, hogy önt ez előtt huszonkét évvel egy noroéi halász fogta ki a tengerből Bergen környékén, hogy a böleső, melyben feküdt, egy bójára volt kikötve, s a bóján *Cynthia* név állott; s hogy ez a hajó 1858 október havában a Féroé sziget tájékán hajótörést szenvedett, s hogy önt főleg annak a matrónának a felkeresése vezérelte, midőn a sarki expedícióra elindult... Óh, ha ez mind szóról-szóra igaz, (s mit nem adnék, ha csakugyan igaz volna!) kérve-kérem, rögtön táviratilag tudasson engemet. Minden pillanat drága, ó siessen, siessen!

Mert ha igaz, úgy tud meg, hogy te az én édes unokám vagy!... Kimondhatatlan gyönyörűség még csak gondolatnak is!... Az én unokám, a kit évek óta siratok, a kinek a halála martir-kinokkal töltötte el huszonkét év óta egyetlen, drága leányomnak a szívét... A *Cynthia* temette el keserves, hosszú özvegségének egyetlen napsugarát, reményét, vigaszát...

Ha te volnál... ó ha te volnál a miénk, te a dicső, jeles ifjú...! Boldogságnak talán igen sok is volna! Nem is merek addig reá gondolni, míg bizonyosságot nem tudok... Az élettörtézet minden adata megegyezik a szomorú esemény adataival. Igaznak kell lennie, hiszen néhai vöm szakasztott másának látszottál, mikor Brestben először megláttalak. Úgy megszerettelek első látásra...! Lehetetlenség, hogy ne lennél az én unokám.

Egyetlen szót kérek feleletül, de rögtön!... Míg az a szó meg nem érkezik, addig nem élek, nem akarok élni. Esdve kérlek, fiam, siess a válaszszal. Huszonkét évi szenvedésünk nevében kérlek, tudass azonnal.

Durrieu E.

volt nagykövet. Páris, Varennes-utca 104.

E levélhez a következő irat volt csatolva. Erik dobogó szívvel olvasta, mohó kíváncsiság szállotta meg.

«Új-Orléansban voltam franczia nagykövet, midőn leányom: Katalin feleségül ment egy Durrieu György nevű franczia fiatal emberhez; távoli rokonunk volt, ő is bretagnei. Durrieu György bányamérnök volt. Azért jött Amerikába, hogy egy ujonnan felfedezett petroleumforrást kikémleljen; számított arra, hogy évekig ott marad. Eljárt a házamhoz, s mint honfitársamat, rokonomat, s különben is művelt ifjút szívesen fogadtam, apja gyermekkori kedves barátom volt. Később megkérte leányom kezét s én szívesen rájuk adtam az áldásomat. Házasságuk után rövid időre engem váratlanul a rigai követ-séggel bíztak meg, el kellett hagynom Amerikát, vöm azonban ott maradt az Egyesült-Államokban, fontos érdekek kötötték oda. El kellett leányomtól válnom. Kis fiuk született épen akkor,

nagyapja és apja után *Emil-Henrik-György* névre keresztelték.

Hat hónappal utóbb vőm a bányában hirtelen meghalt. Szegény leányom husz éves korában özvegy sorsra jutva, úgy a hogy rendezte az ügyeit s kicsiny fiával együtt felszállott a *Cynthia* nevű hajóra, mely Hamburgba indult. Haza sietett hozzám.

1858 október 7-ikén a *Cynthia* a Feroë szigektől keletre hajótörést szenvedett. A hajó eltűnése nagyon gyanús volt, maig sem tudták az okát kideríteni. A hajón uralkodó zűrzavarban szegény leányom a mentőcsónak felé közeledett; a kis gyermeket bölcsőstül együtt egy mentő-bójára kötötték, de mielőtt leányom vagy bárki is megakadályozhatta volna, a bója kicsúszott vagy valaki erővel ellökte s a tengeren tova úszott.

Leányom a hullámok közé akart ugrani; akarata ellenére, erőnek erejével mentették meg az életét... ájultan feküdt a csónakban, csak akkor tért magához, mikor Feroë szigetén partra szállították. Élet és halál közt lebegett aztán... hála a derék matróz önfeláldozó jóságának, életben maradt, s a matróz hazahozta. Ezt a jólelkű embert Denmon Jánosnak hívták, a házamnál maradt holtá napjáig, Kiszsiában halt meg.

Sohasem mertünk józan elmével arra gondolni, hogy a szegény kis csecsemő életben maradt. Tudakozódtam Shetlandban, Bergenben, Feroë szigetén, mert egyáltalában nem hitték, hogy tovább juthatott volna az uszó bója. A kutatásnak természetesen nem volt semmi eredménye. Noroé alighanem kívül esik a rendes közlekedés vonalán, különben tudomást szereztek volna ott is róla.

Mikor láttam, hogy unokámat fel nem lelhe-

tem, minden gondom az én kétségbeesett leányomra irányult. Lelki és testi szenvedés sorvasztotta őt napról-napra. Megegett a szívem, ha reá néztem sápadt arczára. Kértem, hogy küldjenek keletre, magammal vittem őt, hogy feledje az irtózatos multat, én magam tudományos búvárkodásba merültem, hogy szintén feledjek... Hiába való volt minden buzgólkodásom, soha egy percze sem tudtam elüzni lelkéből az árnyat. Két év óta itt élünk Franciaországban; vagy itt Párisban, vagy a Brest közelében levő Val-Férayban tartózkodunk, családkunk ősi birtokán.

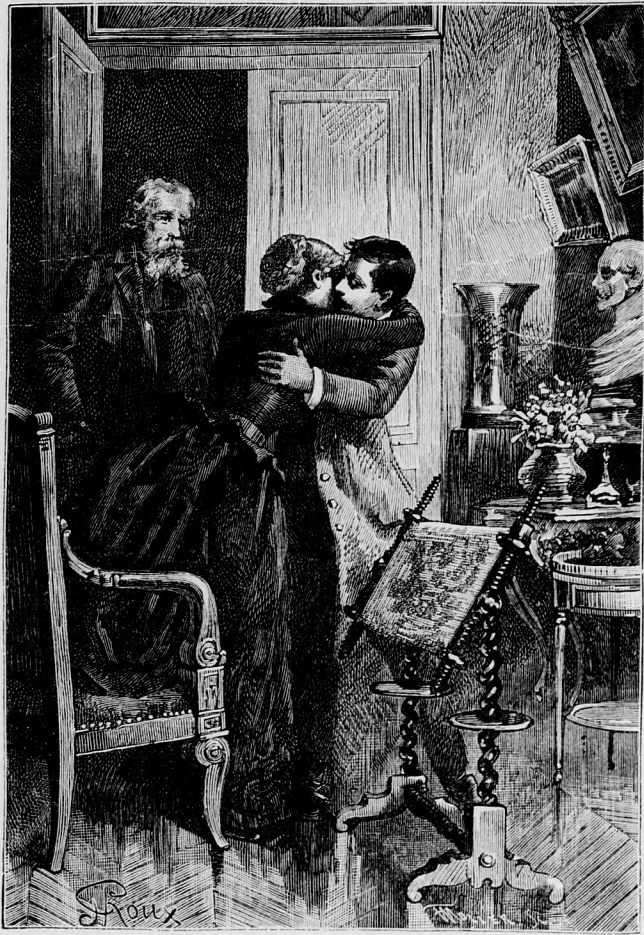
Vajha a sors megengedné, hogy minél előbb itt ölelhetném szívemre az én drága unokámat; leányom pedig régóta el-síratott, most is mindigemlegetett fiát? ... Még nem merek neki szó-lani, addig nem, míg biztosan tudok mindent. Fel-támadás napja lesz az szegény, megtört szívének! Ha most mondanám meg s aztán csalódnia kellene talán... megölné őt a csalódás.

Ma hétfő van, szombaton itt lehet a válasz.

Erik az utolsó sorokat már nem látta, patakzott szeméből a könny. A szíve megtelt boldogsággal, s mégis, mintha félt volna, hogy hátha

korán örül. És mégis, az adatok mind egy szálíg megegyeznek, ő mily édes remény! Vajon elbizakodhatik-e benne? Van hazája, van édes anyja, s minő hazája! Erről álmodozott gyermek-elmével, erről a büszke, szabad hazáról, melynek története eltöltötte őt lelkesedéssel! Ez a haza a szabad eszmék főfészke, nagy szellemek szülőhelye, s a legujabb kor műveltségének zászlóvivője!

Attól félt, hogy talán mégis csak álmodik. Hiszen olyan sokszor kellett már az életben csalódnia. Sietett a doktorhoz, hogy tanácsot kérjen tőle.

— «FIAM! ... TE AZ ÉN FIAM VAGY!»

A doktor figyelmesen végighallgatta a levelet és a melléje csatolt iratot. Gyakran tett egy-két megjegyzést s végül kitoró örömmel kiáltott fel:

— Itt a kétségnek még csak árnyékáról sem lehet szó; kedves fiam, te most az egyszer nem csalódhatsz, fölletted családodat. Sürgönyözz rögtön nagyatyádnak.

— De mit?

— Azt, hogy holnap elindulsz, hogy minél előbb szivedre szorítsd nagyatyádat és keblére borulj édes anyádnak.

Az ifjú kapitány melegen szorította a jó doktor kezét dobogó szívére, s aztán kocsiába ült, s a táviróhivatalhoz sietett. Még aznap felült a vasutra, azon elment Malmöba, Svédország északnyugati határához, husz perc alatt átkelt a szoroson, Koppenhágában a belga-holland gyorsvonatra ült, Brüsszelen át Párisba sietett.

Szombaton este hét órakor, tehát hat nappal azután, hogy Durrieu a levelét megírta, az északi pályaudvaron várakozott izgatottan a brüsszeli gyorsvonatra... azon jött az unokája.

A vonat végre-valahára berobogott. A nagyapa és unokája ölelték-csókolták egymást. Az utóbbi napok óta szüntelen egymásra gondoltak, s ime úgy tűnt fel a viszontlátás örömeiben, mintha örökké együtt lettek volna.

— Hát édes anyám? — kérde Erik.

— Nem mertem neki mindent megmondani fiam, míg itt nem látlak téged... s az aggastyán arca boldogságtól ragyogott; ajkáról olyan édesen hangzott ez a *te* szó!

— Még nem tudja?

— Sejtí, fél és remél! Mikor a táviratot megkaptam, egyet-mást óvatosan tudtára adtam neki, hogy a hirtelen öröm végzetessé ne váljék. Mondtam, hogy az a bizonyos svéd tengerész-tiszt, a kivel Brestben találkoztam, némi nyomra vezet... ő sokszor emlegettelek, fiam, tégedet! Nem tud tehát semmi bizonyosat, de vár valamire; anyai szívének sejtése megszólalt. Ma reggel minden erőmet össze kellett szednem, hogy izgatottságomat leplezzem. Jól láttam, hogy minden mozdulatomra figyel. Egyszer-kétszer, mintha kérdezni akart volna valamit tőlem. Félttem, hogy baja történhetik. Ma nem is mertem otthon ebédelni, hátha faggatni kezd...

Igy beszélgetve siettek a kocsi felé.

Ez alatt Durrieuné a varenes-úti ház szalonjában türelmetlenül várta atyja megérkezését. Elhatározta, hogy ebéd alatt felvilágosítást kér tőle. Már napok óta izgatottan látja apjának titkolózását, tudta, hogy Svédországból táviratot kapott, s az az egy-két szó, a mit atyjától hallott, a sejtések egész tengerét ébresztette fel benne. Nem tudta elképzelni, hogy miért titkolózik előtte az apja, holott eddig mindent megmondott neki.

— Talán valamivel meg akar engem lepni — tűnődék magában.

Főleg tegnap és tegnapelőtt nagyon türelmetlen volt az apja; sajtáságos örömtől ragyogott

az arca, hiába akarta titkolni, nem tudta. Vajon miért hozta szóba a *Cynthia* dolgát, holott arról sohasem szeretett vele beszélni? Hirtelen valami gondolat villant fel agyában; hátha nyomára jött a fiúcskának... Neki ezt tudnia kell. Alig várja, hogy haza jöjjön. Megkérdezi tőle.

Mert Durrieuné sohasem mondott le teljesen arról a reményről, hogy fiát megtalálja. Ő az anyai szív nagyon makacs az ő reménykedésében! Ha ott látja gyermekét a ravatalon s tudja, hogy soha fel nem keltheti síri álmából: még akkor is hisz a csodában, hátha feltámad a kis halott...

Durrieuné szíve féltékenyen őrizte a reményt, hogy látni fogja még régóta elvesztett fiacskáját... Olyan elevenen élt lelkében minden mozzanata annak a szörnyű katasztrófának, mikor a *Cynthia* süllyedni kezdett, látta a gyermek kedves arczát, feküdt a bölcsőben, aludt... aztán reá erősítették a bójára... hullám csapott a hajóra, nagy volt a zűrzavar, a matrózok fejüket vesztve szaladtak ide s tova; egyszer csak az ár elragadja a bóját, rajta a gyermeket!...

Aztán elsötétült előtte a világ. Esméletlenül rogyott össze, többre nem emlékszik! Irtózatos volt a felébredés! A kétségbeesés kínos órái, gyötrelmes napjai, mind-mind megelevenedtek most, hogy átszenvedje újra a kimondhatatlan kínokat... Csaknem egy negyedszázadig tartó mártíromság jutott ki szegénynek osztályrészeül.

Hányszor eltűnődött e hosszú idő alatt! Ha most élne, már futkározna... most meg iskolába járó gyermek volna... aztán felserdült ifjú... Avagy talán valahol messze tőle él és olyan, mint a minőnek ő látja lelke szemeivel... És nem volt a világnak semmi hatalma, a mi szívéből a remény gyökérszárait ki tudta volna tépni.

Ezek a gondolatok foglalkoztatták elméjét most is, midőn atyját várta.

Durrieu úr belépett a szobába, s utána egy ifjú ember jött. Az aggastyán ezekkel a szavakkal mutatta be:

— Nézd, leányom, bemutatom neked Erik urat, a kiről neked annyiszor beszéltem, épen most érkezett Párisba. A Földrajzi Társaság diszoklevéllel tüntette ki őt. Itt tartózkodása alatt a mi szivesen látott vendégünk lesz.

Jövet a kocsihoz úgy beszéltek meg a dolgot, hogy Erik egyelőre Hersebom Erik marad. Később majd szóba hozza, hogy Noroéban a tengerről kifogtak egy gyermeket, s így aztán lassan a titokról lehull a lepel. Csak hogy a mint szemtől szembe láthatta az édes anyját — megfeledezett a szerepről, a mit játszania kellett volna. Halálos sápadtság lepte el az arczát, s mélyen meghajlott előtte. Egy árva szót sem tudott szólani.

A hölgy felkelt a székről, jóságos tekintettel nézett reá... s aztán szemeibe fény szökött, ajka remegett s ölelésre tárta karját:

— Fiam!... Ön az én fiam! — így kiáltott fel:

Aztán még közelebb lépett hozzá:

— Igen, igen, te az én fiam vagy! Szakasztott mása az édes apádnak!

Erik zokogott kimondhatlan boldogságában, térdre roskadt édes anyja előtt, a ki keze közé fogta fejét és végtelen meghatottsággal megeskólkolta a homlokát. (Vége köv.)

A MAL-ÖZÖN.

Poe Edgartól.

Lofodenből indulva, fáradságos út után a hel-singeni orom csúcsához értünk. A hegy mind-addig, míg fel nem jutottunk a tetőre, a tengert egészen elzárta a szemünk elől. De már mintegy fél mértföldnyi távolságból is hallottuk az ocean tompa, morgásszerű zúgását, mely egyre erősebb, egyre bömbölőbb lett. A mint a hegy tetejére értünk, egyszerre feltárult szemünk előtt a végtelen ocean. De nem az, mely méltóságos lassúsággal hömpölygeti habjait a partok homokos szegélye felé, melyek aztán magok alá türodve ismét lassan visszafutnak s újabb hullámtorlódásnak adnak helyet, mintha hatalmas vásznat hengergetnének. A tenger egy rémitő körben kavargó örvény képét mutatá, melynek átmérője egy tengeri mértföld lehetett.

A mi előttünk feltárult, a Mal-özön, vagyis örlő folyam képe volt, melyet a tenger Norvégia és a Mosken szigetecke közt képez, a mint az apály és dagály a tenger vizét a szűk szorosba kergeti meg visszahúzza, s melynek mozgása akkor, mikor dagály idején a víz az öbölben megtorlódik, éjszakeről dél felé, mikor pedig az apály a feltorlódott vizet a tenger medrébe megint visszavezeti, délről éjszak felé forgó irányt vesz. A végtelen ocean vizének e kis helyen összeszorulása oly elemi erőt ad a forgó özönnek, mely — ha apálykor a szél észak felől fú és a megtorlódott víznek a tenger hatalmas medrébe visszaömlését megakadályozza, s ennek következtében az öbölben szorult víztömeg kivezető utat nem találván, egy helyben kénytelen forogni, kavarni — a legerősebb tengeri hajókat is mérhetetlen mélyébe sodorja, s elnyelvén iszonyú torkába, összetöri, megsemmisíti . . .

Fáradtan ültünk le az örvény fölé kihajló sziklaoromra, s kísérom — egy vén tengerész — így kezdé:

— Most jól szemügyre veheti az örvényt. Ha nem untatom, majd elbeszélek róla egy igaz történetet, melyben magam is szerepeltem.

Mondám, szívesen meghallgatom, és ő egy szikla-köre letelepedve, elmondá, a mint következik.

— Két testvéremmel halászok voltunk Vug-hatban, nem messze Mathentől, s mondhatom, a legmerészebb, de egyúttal a legügyesebb halászok hírében állottunk és kis halász-bárkánkkal nap nap után kijártunk a sik tengerre halászni, és sem szél, sem borulat vissza nem ijeszthetett.

Most majd öt éve — egészen jól emlékszem, hogy július 10-ikén történt, s jól emlékszik e napra e tájon mindenki, mert emberemlékezet óta e napon volt a legborzasztóbb tengeri vihar — egész délelőtt csöndes, nyájas szellő lengedezett, s a nap langyosan, enyhén sütött, úgy, hogy senki sem merte volna gondolni, mi következik néhány óra múlva.

Délután két órakor hagytuk el — két testvérem meg én — a partot, s épen hét óra volt, mikor a ritka gazdag zsákmánnyal hazafelé vitorláztunk.

Közel jártunk a Mal-özön torkolatához, mikor egyszerre, majdnem egy pillantás alatt oly irtó-zatos orkán kerekedett, minőre — mondom — még a legöregebb tengerészek sem emlékeznek. Az orkán legelső legyintésével mint hitvány papirozt tépte foszlánnyá vitorláinkat. Bárkánkkal örült táncot kezdtek járnai a torony-magasságra csapkodó hullámok. Öcsém ijedten kapaszkodott az egyik árbocba, — de vesztére. Egy újabb szélroham töben törte ketté hajónk mindkét árboczrúdját, s örült erővel dobta a háborgó tengerbe, s öcsémet is a mélybe sodorta . . .

Bátyám és én a bárka fenekére húzódva két-ségeesetten kapaszkodtunk annak deszkaszálai-hoz. A hullámok böszülten csapkodtak át fejünk fölött, el-elborítva az egész bárkát, mely egyre vadabb, egyre örültebb táncot járt, hol a hullám-hegyek tetejére emelkedve, hol a hullámvölgyek mélyébe vetődve.

De ez az örült tánc hol le, hol fel, most majd jobbra, majd balra, egyszerre szünni kezdett s érezni lehetett, hogy hajónk egy idő óta mindig csak egy irányba fut, egyre sebesebben. Észre vettem, hogy körbe forgunk. Vállamat egy kéz érinté, föltekinték és bátyám halálsápadt arcát láttam. «A Mal-özön», suttogá borzadályal.

Apály ideje volt és a szél éjszakeről fujt, s bennünket föltarthatatlanul, megmenthetetlenül a Mal-özönbe sodort. Tudtam, láttam, éreztem, hogy a rémitő forgatagban vagyunk, s hogy számunkra nincs menekvés.

A kör, melyben hajónk egyre növekedő gyorsasággal forgott, mind szűkebb és szűkebb lett,

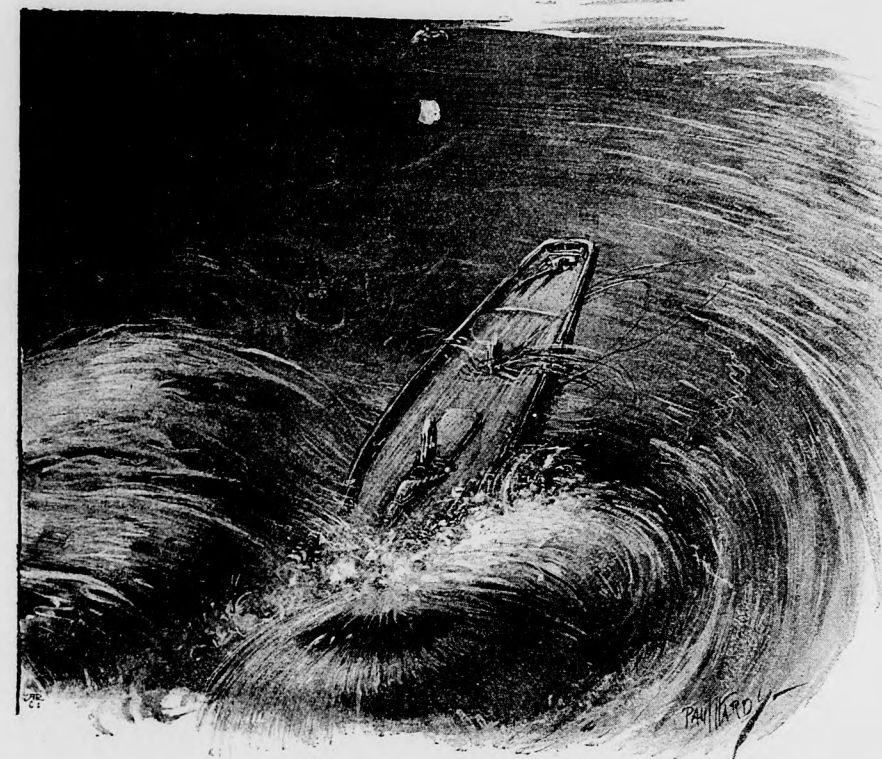
a mit onnan vettem észre, hogy egyre gyorsabban változott futásunk iránya a kör kerületének megfelelően, egyre szédületesebb és szédületesebb lett a kerengőzés, mi pedig azt mutatta, hogy mindjobban közeledünk az örvény középpontjához és azzal a megsemmisüléshez.

Egyszerre bárkánk egy pillanatra mozdulatlan maradt. Föltérdelem s körültekinték. Mintha egy tűzokádó kráterjébe szálltunk volna alá, oly mélyen valánk a víztölesér fenekén, melynek falait egyre szélesbedő körben piszkos-sárga,

Még mindig az óriási, vadul forgó víztölesér alsó szájánál keringőztünk. Hajónk mintegy odatapadt a tölesér falához, úgy, hogy mi körülbelül 45 foknyi szög alatt függő helyzetben valánk.

Kezdtém észrevenni, hogy a kör, melyben mozgunk, irányát megváltoztatá és lassan bár, de folytonosan tágul, mintha az örvény ki akarná lökni magából, épen úgy, mint a hogy a mélybe sodort.

De ez az újabb irányú mozgás nem volt egyenletes, sőt néha teljesen megszakadt, majd pedig

BÁRKÁSTUL EGYÜTT AZ ÖRVÉNY TORKÁBA BUKTUNK ALÁ.

gyorsan kerengő víztömeg képezte. Most a bárka egyszerre eszeveszett sebességgel kezdett forogni saját tengelye körül, aztán az egyik vége hirtelen megbillent, míg a másik fölemelkedett: az egész bárka az egyik végével le, a másikkal fölfelé mintegy tótágast állott, ily helyzetben még egy-néhányszor megfordult és mi bárkástól együtt, fejjel lefelé, az örvény rémitő torkába buktunk alá.

Szemeimet önkénytelenül lezártam és vártam a bekövetkező véget. Azonban percz múlt percz után és én — mégis éltem. Az a bizonyos kellemtelen érzés, melyet a magasból való leesés okoz, lassankint múltni kezdett és én, bátorságot visszanyerve, szemeimet ismét felnyitottam.

ismét visszafelé és a mélység felé kezdtünk sodortatni.

Fejünk felett ezalatt az ég gyönyörűen kitisztult, s a tele hold ezüst világa mosolyogva tekintett alá a sodró ár sötét kráterjébe.

Az égre néztem, aztán körülpillantottam a hatalmas víztölesérben. Láttam, a mint a víz sodra árboczdarabokat, hajódeszkákat, összetört kormánylapátok darabjait forgatja körbe-körbe felettünk. Észrevettem, hogy minél kisebb terjedelmű valamelyik test, az örvény annál gyorsabban emeli s viszi fel egész a tölesér széleig, hogy ott aztán kilökje magából. Jól tudtam, hogy a mit ott a tölesér felső szája felé sodródni látok, mindaz

nem sokkal előbb még szintén lenn volt a mélyben, s hogy együvé tartoztak, de az örvény fenékén összezúzódtak, szilánkká töredezték. És jól láttam, hogy bárkánkra is ez a sors vár, hogy a sodró özön addig-addig forgatja tölesére ölében, a míg deszkái nem engednek, a míg össze nem törheti valahol, valahogy.

És ez a föltevés, ez a gondolat egy pillanat alatt gyors elhatározást szült bennem. Láttam, hogy habozni nincs többé idő, s eltökéltem, hogy a vízbe vetem magamat. A bárkát tán izzé-porrá törte a szilaj ár, tán megsemmisíti örökre, ám egy kicsiny, könnyed emberi testet gyorsan, biztosan kivet magából. Bátyámhoz fordultam, a ki mozdulatlanul, meredten kapaszkodott a hajó másik végénél egy vaskarikába s iparkodtam őt értesíteni szándékomról, a mi nagyon nehezen ment, mert az örvény rémitő, süketítő bögést hallatott, úgy, hogy az emberi kiáltás gyöngé hangját úgy elnyelé, mint a gyermek sírást a tomboló fürgeteg. De úgy látszik, bátyám megérté szándékomat, de mindazáltal mozdulatlan megmaradt helyén. Tovább nem lehetett várom. A hajó deszkái ropogni, engedni kezdtek, s tudtam jól, hogy ha a víz a bárka romjaival együtt kap el és forgat meg, akkor a hajóroncsok fogják összezúzni szegény fejemet. Bátyámat tehát sorsára bízva, s lelkeket Istennek ajánlva, a vízbe vettem magamat.

Az eredmény az volt, a mit vártam és előre láttam. A víztölesér sebes forgása emelni kezdett. Jól tudtam, hogy ezalatt érkezett a dagály ideje s a sodró-özön forgásának iránya megváltozott. Engem egyre szélesebb körben sodort az ár, egyre közelebb hozva az örvény széléhez és a víz felszínéhez. De alattam, a mint visszatekinték, láttam — bárkánk még egy kis ideig táncolt, kerengett, majdnem egy helyben, aztán az ár még egynéhányszor megsodorta, megint az egyik végére állította és a bárka — az én szegény jó bátyámmal együtt — elmerült a sodró-ár feneketlen, sötét mélyébe és többé nem is bukkott föl . . .

De mintha ezzel az ár kiadta volna utolsó erejét, kitombolta volna végső haragját, s meglett volna már elégedve az áldozattal és a szakmánnnyal, az örvény sodra egyre csöndesebb lett, s a tölesér oldalai lassan elsimulni kezdtek. A fenék emelkedett-e, vagy a felső szél súlyodt, nem tudom, de a tölesér mélysége egyre kisebb, s a víz egyre simább és simább lett. Az örvénylő mozgás lassanként egészen megszűnt és én nem-

sokára a csöndesen himbálódzó tenger felszínén találtam magamat. A dagály ép tetőpontját érte el s az emelkedő víz egészen kivitt a Mal-özön sodrából. Az öböl torkolatán kívül, az oceán habjain valék. Nem messze tőlem egy halászbárka czirkált, hihetőleg, hogy kihalászhatta a mit az elmúlt vihar a tenger mélyébe sodort, s a mit a víz most rendre-rendre kiadott magából. Szerencsémre észrevettek a bárkáról, hozzám eveztek s kihúztak a vízből. A fáradságtól s réműlettől egészen elesigázva, elvesztém eszméletemet. Mikor ismét magamhoz tértem, a part homokos részén feküdtem s körülöttem halászpajtásaim álltak körben. Úgy bámultak rám, mintha egyenesen a másvilágról jönnék. Alig akartak rám ismerni. Nem is csoda: hajam, mely az előtt egy fél nappal holló-fekete volt, a kiállott iszonyatos kétség, szenvedés és gyötrelmek folytán — galamb-fehér lett.

Angolból: —á—l—.

A MAGYAR DIÁKNYELV.

Irta Dobos Károly. 10

post festa: ha már vége van a dolognak. (Debr. és ált.)

pótlék: pótlék, a kik görögöt nem hallgatnak. (Selmb., Debr. és ált.)

pótlózni: pótvizsgát tenni. (Baja.)

pótlóvak: (pót—ló—) görög pótló tárgyakat hallgatók. (Sz.-Fehérvár.)

pótolni: összerakni valamely közös czélra a pénzt. (Ált.)

potya: ingyenes jóllakás, vagy ingyen más pénzen való mulatás. (Debr.)

potya: ingyenes diák, alapítványi diák, «potyadiák». (Nagysszeben.)

potya kollókvium: olyan érdemjegy a lezkekönnyben, a melyet az egyetemi tanárok az előadások szorgalmas látogatásáért kollókvium nélkül adnak. (Bpest.)

potyázni: más zsebére mulatni. (Ált.)

potyka: szolgáló, rendszerint tót leány. (Késmárk.)

potyka: szekunda. (S. A. Ujhely.)

povajacs: csirkefogó (a csirkefogó azonban maga is német hatás alatt keletkezett szó. V. ö. hendelfanger, igazi magyar kifejezője: piaci légy, mely az alföldön általános. V. ö. düngő, düngő légy, piaci légy, táj-szavakkal. (Szolnok.)

praxi: gazdasz-növendék. (Ált.)

preccent: l. fentebb pecek, pige alatt. (Tájszó is. Szolnok.)

prefektus: kollegiumi, konviktusi felügyelő. (Ált.)

prefi: u. a. (Késkemet.)

prepa: (+randista) tanítóképzőbe járó. (Debr. Selmb.)

preparáció káplár: a tanár által a preparáció átvizsgálására megbízott tanuló. (Baja.)

préri kutya: gúnynév. (Debr.)

prima: elégséges. V. ö. kacsza szekunda. (Selmb. Debr.)

professor: a tanár. (Ált.)

provizio: hazulról küldött enni való. (Debr.)

puff: bukás. (Selmb.)

pullus vagy **puluj**: kicsi, I. osztályba járó; másíthú iskolába járó. (Ált. kül. felvidék.)

pulujlámpa: diáklámpa, rögtönözve úgy, hogy a téntartóba spirituszt öntenek s beletesznek bele. (Bpest. Piaristák konviktusa.)

pumpolni: «mehúzni», valakitől pénzt kicsalni. Ált. V. ö. Kluge: Deutsche Stud. Spr. *pumpen*.

purga: (zás) mikor valakit lepedő vagy kabát alatt elvernek. (Selmb. V. ö. pokrócozás, megpokrócozás bakaműszóval.)

purgázni: nevenapján valakit jól elverni. (Selmb.)

puska: klasszikus szöveg fordítása. (Ált.)

Quartli: négyes. (Selmb.)

quasimodo: minden diákot megnéző kisasszony. (Debr.)

Raczog: (V. ö. kaczag) nevet. (Esztergy.)

randált csapni: randallirozni, randál, zajoskodni, mulatozni. (Selmb.) V. ö. Kluge: Deutsche Studspr. 117. «Randal, randalieren 1831. 1846 etc. Randleur 1831.» Hozzánk Németországból jött át, de már itt is francia hatás alatt keletkezett. (Francia *randon*, heveség, lármazás.)

randál fráter: a ki becsipve tör, zúz; lármát, veszedést csinál. (Selmb.)

randázik: u. az, a mi randallirozik.

raplizni: sokat beszélni. Innen: rapli, sok beszéd. (Selmb.)

raplizni: föllenteni. (Rszbt. Selmb.)

rámászik: mikor a tanár kérdéseivel szorongatja a diákot. (Debr.)

ravasz: furcsa. Pl. De ravasz kalapja van. (Sz.-Fehérvár.)

rág: magol; szóserint tanul. (Sz.-Udeahely.)

rákapni: bosszantani. (Rszbt.)

ráró: alumneumi, konviktusi hus. (Rszbt.)

ráverni: megrakni valami számat, valami partit megnyerni. (Rszbt.)

referálni: összes végzett tananyag fölmondásával kalkulust javítani. (Temv.)

repetálni: osztályt ismételni. (Rszbt.)

rémejsztő: rémitő.

réparágó: preparandista, (réparandistából).

repész, **repász**: preparandiába járó (a prepa, [p]reparából). (Győr, Pécs.)

retempus: felelet a tempusra (lásd alább: *tempus*) pl. Tempus e késtre (add ide). Retempus (Nem adom; vagy odaadom, de add ám vissza). (Selmb.)

rinoczéros: peccsenye zsír nélkül. (Debr.)

ricsa: (rizsa, rizs) keverékfőzelék az alumneumban. (Selmb.)

ricsaj: lumpolás. (Debr.)

ritka jó: nagyon jó. (Selmb. Debr.)

rókat fogni: rókázni, hányni. (Rszbt. s több helyen.)

rondítmány: impurum, piszkázat. (Bpest.)

rótázás: (körbe rojta, körbe róta) kör-labdajáték. (S. A. Ujhely.)

rottyúl áll, lepasszol: időszak közben történt megintés. (Z. Eggerszeg.)

röhögő: felöltő. (Debr.)

rugni: magolni. (Esztergy. Vác.)

rutyi: szekunda. (Késkemet.)

Sábesztekli: diák kalap, háromszögletes. (Debr. Jókai: *Diákok rejénye*.)

salabakter: klasszikus fordítás. V. ö. bakter, puska, stb. (Ált.)

salabakter: hunczut. (Bpest.)

scandalum: diák perpatvar. (Késmárk.)

scriba: senior vagy más valaki fiatal íródeákja. (Debr.)

selmeczi (pipa), mulatós, nagyon bíró, jó fajta diák. (Debr.)

selyembogár: kényes. (Torda.)

semmi nagy bottal: érettségít tett, egyetemi polgár jelölt diák. (Esztergy.)

sesta: (sesta bogár) elemi iskolás. (Rszbt.)

A sestán kívül más iskolásokat is titulálnak ily díszes nevekkal, mint: a polgári iskolába járókat *poloskának*, a kereskedelmi akadémiába járókat *czinkésnek*, **séda**: papírszeletek, melyre a vizsgai kérdések vannak felírva, a melyekből a felelők húznak.

smirol: jó kártyát ad bele. (Selmb. Felvidék.)

snabulesz: snapsz, pálinka. (Selmb.)

sógor: klasszikus szöveg fordítása. (Pécs.)

sparta: a szupplikálásra kiosztott területrészek, lat. pars. (Debr.)

spenátbakter: szolidabb deák. (Sz.-Fehérvár.)

spé: spuri összevonása. (Selmb.)

spéczi: jó pipa (speczies). (Szarvas.)

spitzli: árulkodó. (Ált.)

spiczli katalógus, melyet egyik-másik tanár — a kinek előadására nem szívesen járnak el — titokban szokott tartani. (Selmb.)

spicce van rám, kissé haragszik rám. (Ált.)

spirung: spuri, ándung más változata, előérzet a felelésre. (Selmb.)

spuri: előérzet. (Ált.)

spurim van: van róla fogalmam. (Ált.)

spurius: spuri latin végzetű alakja. (Selmb.)

stola: honorarium a kántus énekéért. (Debr.)

srófol: hadarva tanul. (Esztergy.)

stiplatorium: esizmatisztító szoba. (Temv. Szt.-Imre intézet.)

studens: olyan kis pap, ki már előző évben is az volt. **studium**: együtt tanulás; tanulási idő a konviktusokban.

stukuló: (ném.) labdadobó. (Győr.)

svengol: (ném.) eltűnik. (Selmb.)

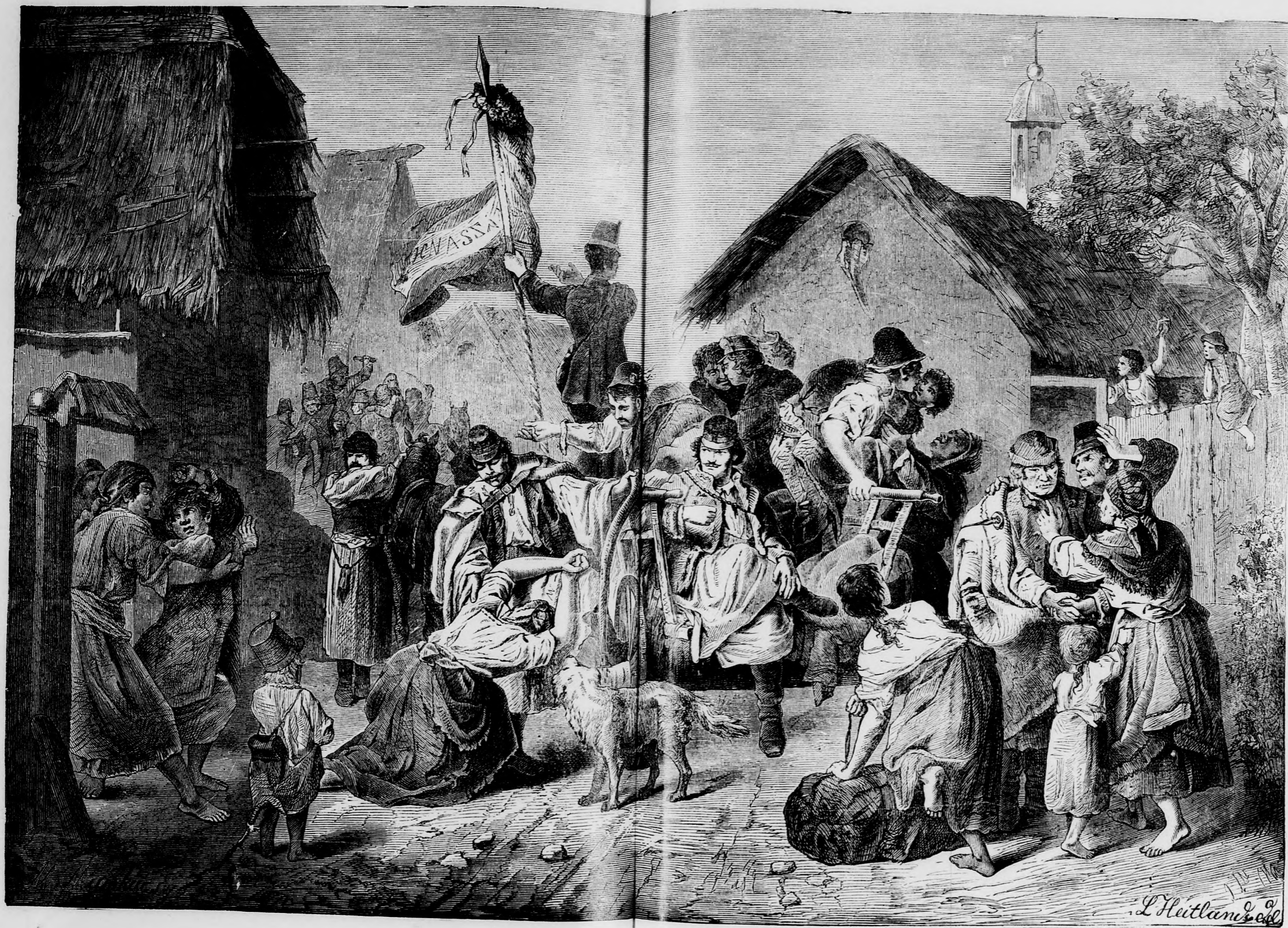
sunyizni: föllenteni. (Rszbt.)

súlypont: ülep. (Bpest.)

suszter: szekunda. (Temv.)

suszterol: siet mint a suszter inas. (Debr.)

süllyeszteni: zsebre vágni valamit. (Debr.)

HONVÉD-TOBORZÁS 1848-BAN.

svinya: disznó a játékban, szerencse a felelésben. (Rszbt.)

Szajkó: magoló diák. (Temv.)

sacrosanctum: a diáktanya legtitkosabb helye. (Debr.)

szamár: rendes akadémiai hallgató, a ki megbukott. (Selmb.)

szamárestély: ezeknek hivatalos estélye, az utolsó pótvizsga napján. (Selmb.)

szamárelnök: ezek szóvivője az szokott lenni, a ki legtöbb ilyen számáredemekkel rendelkezik, pl. a ki leg többször bukott. (Selmb.)

szarka: ciszterezita papok. (Pécs, Eger, Baja.)

szaty: szeminárium kenyer vagy étel. (Szombathely.) kenyér. (Kecskemét.)

(Vége következik.)

PETŐFI ÉS BYRON.

Tanulmány.

2

Nem kevésbé Byron élénk hatása alatt született meg az «Örült», a magyar költészet egyik legfényesebb dicsősége. Ez a rhapsodia kétségkívül a «Manfréd» és «Kain» eszméit szólaltatja meg, van benne valami az emberiség Géniuszának zokogó szavából, van benne valami az örök tagadásból. Lőport vesz — úgy mond — s a világot a levegőbe röpti. Ez az utolsó sor, a lángeszű, de tébolyodott agynak ez a büszke, zavaros megnyilatkozása vajjon nincs-e meg Manfréd és Kain lelkében is? Ez a felhőkbe tör Lucifer karján, az kikacagja utolsó perczében is a halált és meghal, semmivé lesz. A Prometheus örök tragédiája, a melyről Byron olyan könyfakasztó dalt írt, újra meg újra feltámad az életben ép úgy, mint a lant húrjain.

Ugyancsak a Byron-hatás korszakába esnek a Felhők egyes darabjai. Általán mondhatjuk, hogy a pessimismus nem nyilatkozik Petőfinél mindig szerencsésen. Gyulai Pál találóan jegyzi meg erre vonatkozólag: «Az embergyűlölet és világfájdalom nála némi vad nyersséggel párosult, nem volt meg költészete alaphangjában.» Csakugyan pessimista filozofikus versei rendszeren 4—8 sorosak, nem mindig sikerültek, ámbár valamennyien úgy tűnnek fel, mintha valami homályosan sejtett, byronias drámai költemény töredezett akkordjai volnának. Még kevésbé sikerült két nagyobb byronias hangulatú műve: A hóhér kötele és a Tigris és hiéna. Lyrikus volt testestől-lelkestől és így nem esodálhatjuk, hogy mint az igazi költőknél gyakran előfordul, más tőrre is átvitte legsajátosabb költői ágának jellemvonásait. Byron is így volt. Ő sem tudott jó drámát alkotni, a Marino Falieri, a Két Foscari telistele van drámai hibával. És ér-

dekes mégis, hogy mind a két író épen azon műveit becsülte leg többre, a melyeknek költői értéke a legkisebb. Petőfinek Byron befolyása alatt megszületett költeményei közül most már a «Salgón» kívül csak az «Apostol»-ról akarok emlékezni. E költemény értéke vitás lehet költői és eszthetikai szempontból, de hogy a benne megnyilatkozó, a belőle viharosan kitörő érzelmek és eszmék fönsege minden túlzottságuk mellett is fölemelő hatással van az emberi szívre, az kétségtelen, Szamba sem véve a Sylvester fogságát rajzoló jelenetet, a melyben a «Chilloni fogoly» egy részletét úgyszólván átültette Petőfi az «Apostol»-ba, érdekes a két költő politikai meggyőződésére vonatkozólag is ez a költemény. Petőfi szélső republikánus elveket hirdet itt. Byronról ugyancsak kétségtelen, hogy nem rokonszenvezett a monarchikus államformával, a mint ki is tűnik a kormányzóhercegre írt gúnyverséből és különösen számos későbbi nyilatkozatából. E részben nem tagadható, hogy mind a két költő a pillanat hatása alatt áll, talán nem profanizálom emléküket azzal a divatos, modern szóval, hogy «impressionisták». Például Petőfi egyszer meghatottan énekl: «Nézz a szemembe, jó öreg királyom!» máskor pedig keserű haraggal kiáltja: «Akaszszátok fel a királyokat!»

A szabadságról mind a ketten gyönyörű dalokat írtak, mind a kettő a szabadság költője, de csak Petőfi a haza dalnoka. A földönfutó Byronnak hazája széles e világ, küzd az olasz, küzd a görög szabadságért és küzdelmeiben megvalósítani törekszik azt, a miről lázas álmaiban egyszer, egyjelenegyszer Petőfi is dalolt: a világszabadságot. Valóban Byron kozmopolitizmusa nem mételeyezte meg a Petőfi magyar szívét!

Petőfi általában tisztább és dicsőbb fényben ragyog előttünk, mint az erkölestelen, kicsapongó, züllésnek indult Byron. A lángeszű lord életéről méltán mondja egy szellemes angol történetíró, hogy «fényes és nyomorult pálya». De azért sok közös vonás is van a két költő jellemében. Szenvedélyesek, hevesek, érzékenyek, rendkívül önértzetesek mind a ketten. Az ifjúság virágozik szívökben, az ifjúság szilajsága, élénk, üde szelleme és izgatottsága. Petőfinek csak egy kis összeütközése van Klapkával, rögtön tollat ragad és megírja keserűségbe mártott tollal «Egy goromba tábornokhoz» intézett ódáját. Ám képzeljük el, mily pessimista, mily világmegvető, mily embergyűlölő lett volna Petőfi Sándor, ha sánta lábbal születik e szomorú világra és ha a magyar társadalom

bármi okból is úgy bánik vele, mint a hogy az angol Byron-nal. Akkor bizonyára teljes mértékben rászolgált volna a «magyar Byron» névre. De van valami az ő természetükben, valami megfoghatatlanul különös eltérés, a mely első sorban faji, nemzeti karakterükből ered. A Byron szíve olyan, mint elvesztett hazája. Szürke köd ül a vad, szakadékos hegyek ormán és az ólomszínű, komor égen őszi felhők robnognak át viharos zúgással. Közben-közben villámok csapkodnak és a szél búsan fütörésszi évezredes nótáit. Madarak szállnak át sikongva, tépett, kuszált szárnyal és ereszt keresnek, a hol pihenjenek, de nem találnak . . . Ime, a Byron lelke, sötét, viharos, mint ama bércezes ország, a melytől egykor könyes szemmel vett búcsút legnagyobb fia.

És e képpel szemben milyen a Petőfi lelke? Olyan, mint az Alföld, a mikor rátűz a forró nap-sugár az «arany kalászszal ékes rónaságra». Ingó, rengő, csalfa délibáb remeg a szemhatáron. De egyszerre csak szélvész kerekedik, sötét, koromsötét fellegek borítják a még nem rég kék eget, valami borzalmas vihar száguld át a táj felett, hogy aztán újra elszálljanak a felhők és kiragyo-gjon a tiszta mennybolt az édes magyar földre.

Ilyen a Petőfi lelke . . .

Külsőjükben még nagyobb az eltérés. Petőfinek nem volt kellemes arca, ezzel szemben Byron arczát, — mondja Macaulay — örömet mintázták a szobrászok, — de teszi hozzá — sánta lábát csúfalkodva utánozták a koldúsok. De a két költő szemének, szépséges lelkük e szépséges tükrének gyújtó tüze egyforma volt. E tűzben ott ragyogott a szabadság nemes sóvárgása, a lelkes vágyódás a nagyettek után. Az isteni gondviselés ezt a jellemvonást egyenlő mértékben oltotta be a fényes nevű lordba és a kis-körösi mészáros éhező fiába!

A mi öltözködésüket illeti, mindkettő szerette az excentrikus, különös ruhát, gallérját mind a kettő erősen kihajtvá hordta, nyakkendő egyikük sem viselt. Szerencsétlen költőutánczóik, a byronisták és petőfisták egyaránt utánozták, majmolták őket a külsőségekben is, ők is mélyen kihajtott gallért viseltek nyakkendő nélkül, mintha bizony a sutba dobott kraváti pótolhatná Apolló esőkját.

Mind a két költő ifjan halt meg. Pedig boldogan, sokáig élhettek volna, mint közönséges, egyszerű emberek. Most eszembe jut, hogy egyszer a velencei Palazzo Ducale földalatti cellái közt bolyongva könyes szemmel álltam abban az ólomzárkában, a melyben a nagy lord önkényl

töltött egy éjszakát. Így vállaltak ők mind a ketten önkényes rabságot, önkényes vértanúságot, önkényes szenvedést! A vihar túlharsogta életük jajkiáltását, de mondhatjuk, nem szenvedtek hiába!

Ime, Byron, midőn olasz földön nem talál elég teret, Görögországba megy, hogy meghaljon az emberiség legszentebb ügyéért. A szerető otthagya kedvesét, a férfiú barátait, a költő Múzsáját és el-megy meghalni a szabadságért, mondja Castelar Byronról, de mennyire ráillenek e szép szavak a fehéregyházi temetőben porladó, dicsó szívre is. Mindkét költőnek utolsó óhajta, hogy karddal kezében halhasson meg, de csak a Petőfi próféta-jóslata teljesült, míg Byront a csata viharában forró láz pusztította el «ágyban, párnák közt». Sorsuk még e földi lét után is egygyé fonódik: Petőfi ifjú holtteste, Byronnak ereklyetartóba zárt szíve elveszett. A midőn most lelki szemem előtt megjelenik büszke tekintetük, önkénytelenül is a költőknek, a földi rög e mostoha gyermekeinek boldogtalanságára kell gondolnom. Mert mártíromság és keserű küzdés volt az ő életük és még a babér sem gyógyít meg minden sebet. Valóban, a legtöbb költőt nem lehet boldognak tekintenünk, hiszen természetes ür tátong a földi világ és az ő szívök mennyországok között. Ritkán akad közöttük, a kiről el lehet mondani azt, a mit Lévay József írt egyszer Arany Jánosról, hogy a «költő és az ember egy szép összhangban olvadt össze benne». Azért a Petőfi csekély hibáit és még a Byron szomorú bűneit se mérjük közönséges emberi mértékkel, mert hiszen igaza van annak a nagy írónak, a ki azt mondja, hogy a régi rómaiak méltán nevezték a költőket «vates»-nek, jósoknak. Már kora hajnalban, — még mindenki szunnyadozik — ők, miként a régi Róma augurjai, felmennek egy halom tetejére, onnan kijelölnek az égen egy nagy, hatalmas, fényes kört, mondván: ime e körben fognak megjelenni az égi jelek, a század ural-kodó eszméi, e büszkén szárnyaló madarak.

Aztán lehanyatlík az augurok karja és lassan, méltósággal megindulnak lefelé a domb tetejéről, a míg aztán leérnek a halom tövébe . . . Fent, a megjelölt körben pedig csak szállnak-szállnak az égi madarak . . .

Hogy is mondja csak Goethe?

«Alles geben die Götter, die unendlichen
Ihren Lieblingen ganz,
Alle Freuden, die unendlichen,
Alle Leiden, die unendlichen ganz . . .»

Leopold Lajos.

A kataláni csata.

HÚN-MONDÁK.

A Tanulók Lapja számára
írta Gaal Mózes.

A kataláni csata.

Hadd beszéljek most az iszonyú csatáról, arról a csatáról, melynek hire támadt, s a mióta támadt, él azóta mindíg.

Kataláni sikon, frankok földjén történt rettentő vérontás. Nem volt a Halálnak nagyobb aratása azelőtt, s azóta. Nézzétek, amott van Nyugat minden népe, a római császár félmillió népe együtt egy táborban.

Ember kellett oda, ki az ijedőkbe bátor szívet öntött, ki együtt tartotta, mikor jött a hire:

— Etele megindult! Áradnak a húnok, népek hömpölgése Kelet felől jön már.

Ember kellett oda, de volt olyan ember: Aëtiosz ott volt. Feltámadt benne római diesség utolsó szikrája; feltámadt a szikra, vetett oszt nagy lángot, hogy ennél a lángnál félmillió vitéz szíve melegedett.

Babonás hit ellen küzdött a római. Az a babonás hit verte meg Nyugatot, hogy Etele volna Isten népbomlasztó haragjának karja.

A ki nem is látta színét sem a húnok s húnok királyának, így beszéle róla:

— Sötét, nagy lovon ül, szénfekete arcú, fel van hasogatva karddal ábrázatja; tűz árad ki szemén, olyan tűz, a milyen pokol fenekében emésztí az örök kárhozatba jutottat végtelen időig, örökön-örökké. Kardja városokat forgat fel tövestől, s a mikor haragszik: megreszket lábának alatta a nagy föld, s mindenki meginog, csak egyedül ő nem... A végső ítélet szörnyű trombitája nem harsog úgy, mint az Etele haragja.

Ezt beszélték róla a nyugati népek, ezért féltek tőle azok is, kik soha, de soha sem látták.

Aëtiosz látta, egy kenyeret ettek, fakarddal gyakorlati szemben együtt álltak. Ő másképp ítélte hát.

A félelmet okos beszéddel szétoszlata; szólott,

a mint illett egy olyan vezérhez, minő csak egy termett abban az időben. Aëtiosz így szólott:

— Nyugat ellen támad a fiatal Kelet; vén sasra reá ront haragos hún turul vakmerően, bátran. Gyöngé és hívságos az ember, ki nem lát, bátor vagyon szeme. Rómaiak és ti déli erős népek, germán-ivadékok, gyávaság töletek távol legyen, mondom. Etele-t ismerni, őt jól megismerni már ifjannan nekem adatott tehetség. Vét az Isten ellen, ki őt többnek tartja halandó embernél; vét igazság ellen, ki kevesbre tartja, mint a

milyen nagy hős. Uralkodásra és hódításra termett, esze, szíve helyén: azt én megbámultam, ezt én megéreztem és emberinek velem, nem ment gyarlóságtól, de vagynak erényi szokatlanul nagyok. Hún módra csatázni nem tud úgy halandó; római módon is megtanulta nálunk, a minthogy előttem sem titok e kettő. Bizzatok hát bennem, mert ha Isten segít, rosszra nem vezetlek. Lám, hogy megértsetek húnoknak szokását, apróra elmondom. Mint a mennykőjárás, úgy támad a hún ránk, törve, zúzva, rontva neki a hadsornak, hogy azt ketté vágja, minket megriasszon, még időt sem hagyva pihegésre nekünk. Mikor megriadtunk lélekzetfogyottan, ránt lova kantárán egy nagyot vas kézzel, s szanaszét futamik, vissza veszi útját, mutatja, mikéntha bátorsága veszvén, életét menté... pedig más a szándék, mely megfutamtítja.

— Mi volna a szándék? — kérde egy barbár hős, egy termetes, szílas, Észak derék fia.

— Mi volna a szándék? — visszafelel neki a római vezér — az a hún szándéka, hogy gonosz esalt vessen, kelepezébe csaljon, maga után vonjon, oleső győzelemnek varrva hazug himet... «nosza üldözz — s vesz el!» Mert kik szanaszét így hátrálnak, a húnok gyűrűbe vonódva alkalmas helyen perdülve hirtelen arczzal állnak ismét szemben az üldöző botor ellenséggel. Süvöltő nyilzápor fogadja az üzöt, kardok, dárdák éle mered ellenökre, s fél karéjba fogva kelepezébe jutnak, mézarszék a húnok esalafinta esele. Abból elevenen nincs ki meneküljön. Elmondtam, tudjátok, s ha esalna futó hún, magatok utána együgyü reménynyel épen ne vessétek.

Így oktatta szépen, így bátorította a római vezér népeit a véres, nagy harcznak előtte.

Etele-t se gondold harcban oktalanak, ekkora sereggel szemben a seregét ne itél csordának, késő ivadék te, ki erről a harczról hallgatod mesémet.

Szekértáborát nézd, ész tanácsa után magát abba vonta. Ásó, kapa ottan felhányta a földet mérföldekre messze, vár alakult nyomán, szekérszeker mellett, s mögötte fegyveres húnoknak sok ezre őrszemként vigyázza: mit csinál az ellen nappal is, éjjel is.

Rend van Etele-nél, szigorú a húnok vezéri

parancsa. A ki vét az ellen, halállal bünhődik, meg nem menti attól semmi hadi érdem, család ősisége.

Történt pedig ekkor, hogy a hún katonák táborjárva erdő nagy rengetegében, egy jámbor remetét találtak, ki térdelt barlangja előtt és mint a nyugatiak, istenét imádtá.

Felverték a jámbort, vitték Etele-hez, mert azzal diescskvék, hogy látja a jövőt isten jóvoltából.

— Mondj szerencsét akkor, húnok királyának. Arany üti markod, mennyit soh'sem láttál, ha tesszik a szavad Etele királynak.

— Aranya pogánynak — mondá a remete — idegen lesz tőlem, hozzánem isnyúlok. Elmondom, mit láttam Isten kegyelméből, az igaz jövőndöt.

Vitték a királyhoz:

— Ez a jámbor szerzet a jövőndöt tudja, hallgass meg, Etele!

Intett a nagy király, hogy a pap beszéljen: arra feleljen meg, hogy a holnapi nap mit hoz Etele-nak.

— A holnapi napot ne óhajtsd, hún király, szegyen napja lesz az. Isten ostorának remegve neveznek, de holnap az Isten ostorának súlyát keresztény vitézek érezni nem fogják. Megaláz tégedet, kinek ostroma vagy, megaláz az Isten, Kelet gögös ura!

Villámok cikáztak a húnok szemében, kardjok markolatjatszorongatták, hogy a nem igaz bűbajost hazug beszédeért száz darabra szabják. Csak Etele nézett hideg, szűrő szemmel, nyugodtan a papra.

— Nyugodtan, vitézek, pappölesesség titek meg ne tántorítsd, azt mondta, mit érez. Ember ez magáért, mert lám, a halállal szembeszállott bátran merész ő szavával. Kár benne ne essék. Én kívánom, menjen, honnan elhozátok. Szóljanak a jósok, hún jövőndö-mondók! Aldozzunk Hadúr-nak, ő az igazlátó, neki hisz Etele.

Aldozni siettek tábori táltosok, jöttek oltárnézők, lobogott a máglya; vér sugárban omlott fehér ló szügyéből, garabonczok sürgve nyúzták le a bőrt, kirakták a jonhat, ló nemesebb részét. Arról hadd olvasson jövőndöt a táltos. Bél kanyarulatja, szív-ere mind betű, titkos jegyű írás, melyből avatott szem olvas igaz szemmel.

Nézi a vén táltos, Torda ivadéka, nézi... nézi... s ime elkomorul arca, megszállja félelem, de hazudni nem tud. Hadúr-nak szolgálja hizelegni nem fog.

Odajárul lassan nagy Etele térdéhez, s megered ajakán igaz ő beszéde:

— Húnok nagy királya, Bendeguz egy sarja, zokon az én szavam ne essék, ha balra irányozta élet Hadak ura Isten, ki bölcs végezésből nagyra hitt meg téged.

— Kevesebb szót Torda, a jövőndö mi lesz?

— Ellenség vezére leesik lováról, gót nyil lerítí, hún kard átaljárja az élet forrását: Theodorik király szívet a csatában.

— Tovább, mi lesz, mondjad! — paranesolá Etele.

— Hadúr akaratja, nem enyém, Etele, hogy az ellenséget összetörd, de magad...

— Ne remegj, beszélj csak!

— Magad kárát látod, erőd nem lesz elég. Ki eddig letiprad az ellened szállót, nem örülsz e harcban, csak fél diadalnak... Zokon ne vedd szavam, Hadúr így kívánja.

— Végeztünk, elmehetsz...

Torda ivadéka, a vén táltos elment, Etele pedig ült csodaművü, ékes arany-sátorában, s hányt lelket hányt a jövőnek habja. Meg nem ijedt attól, a mi eljövendő... S ime, mintha látná bátyja véres árnyát, épen úgy, a mint ő arczra bukva látta Budavárosának véritta piacán.

Gonosz jel volt, s még sem ijedett meg tőle a húnok királya.

Rengeteg hún tábor nem volt siri esendben. Bördobokat vertek, réztüloknek hangja resegett; a tábortüzek körül vidám katonák kötődtek, áldomását itták a római tornak, áldomását itták hún diadalának. Mindenütt élet volt, sűrögtek-forogtak, csak az őrállóknak ajka maradt néma, szeme kémlett messze római táborra.

Így rendelte el a húnok fejedelme.

Mikor aztán másnap harczriadót fújtak, seregét rendezte okos értelemmel, jobbra-balra gótot, gepidát elosztott, hűbéres szolgálait élökre állítá, középre pediglen győzhetetlen hadát, húnok erős népét. Ő álla eléjük s iszonyú szabljáját kivonva Hadúr-nak honja felé intett, s tornyosodó lelke e szók köntösében öltözve megszólalt:

— Henye beszéd nem kell tette sóvár szívnek. Maradnia otthon volt módja azoknak, kik a halált féltek népigázó harcban. Római, gót, alán, germán gyülevesz nép csordába verődve áll szemben a sikon. Urdung szállta-e meg, vagy Manó — nem értem, vagy nekik hívságos lett a földi élet?... Ácsorogva néznek farkas-szemet vélünk, kik előtt remegve futott a fél világ; nyíl, dárda, buzogány, szeges örvü szóljon: eddig a fél világ, most a másik fele: ismerje meg húnok, Hadúr népe karját. Keskeny patak vize vértől megdagadjon, római esontokból kifogyjon a velő, koponyákat ketté acélkard hasítson, római szívekbe hún nyíl behasson. Kopóját Etele röpití ki először rájok, s ki marad vesztég, ha Etele száll harcra?...

Fenn volt Hadúr napja, az örökké fénylő, kataláni sikra nézett le kíváncsin, mikor a két tenger: a római és hún egymásra zúdula iszonyatos tüzzel.

Gót a gótra támadt, mert Aëtiosznak seregében is volt sok ebből a népből: a nyugati gótok. Gonosz végezétnak miatta ketté vált, s egymást föl-emésztve gomolyogtak össze római-hún harcban, kataláni sikon. Rómaira csapa rá turulos Etele, de olyan erősen, hogy attól megzendül a szörnyű paizs-fal; halál madarának szárnya csattog aztán húnok, rómaiak feje felett egyként. Aëtioszt törbe hún esele nem csalja, s hol rést üt a hún kard, új erő, új vitéz támad elő, mintha viznek kizúduló szilaj árja volna.

Hátrálni kezd, inog a római érezfal, Etele-nak ellent nem állhat az ellen, haj, de keleti gót megbontva iramlik, testvérkard kikezdte; nyugati gót üzi a keleti gótot.

Meglátja Etele, nyargalton de nyargal gyáva futók után, hogy visszatérítse:

— Megállj szolgánépem, gyáva gót megállj, ha Etele parancsol! Nincs, a ki meghallja. Összekeveredtek iszonyatos módon, barátot ellenség nem ismer meg köztük.

Süvöltöz a hún nyíl, a napnak világa árnyékba borult már, felhők eltakarták, el a nyilak árja. Nyilak éreztollának hegye halált hordoz . . . hullára a hullát teríti le a kard, s holott útja nyitva a vér melegek, vérpatak ered meg: ömlő, piros vér foly, kis patak e vértől nagy folyóvá arad, nyakig úszik benne, a ki átal gázol.

Kipirul a napnak ábrázata ettől, emberöldöklésnek gyilkos mezejétől, avagy a haragtól, merő irtózatától. Sötét takaróját ráborítja az éj; reszketve néznek le csillag-gyermekéi a magas mennybolt-nak, s iszonyat, mit látnak.

Tovább folyik a harc: rómainál, húnál, csak a gótok népe nyugtatja fegyverét, nincs harczra több kedve, mert fejüket veszték: elesett a király, nemes Theodorik,

Jajja válik aztán diadalmas ének, keresik s meglelik ősz király holttestét. Fel is felemelik, vállakra veszik, harc zürzavarából kísérik táborba, s nincs vége, nincs hossza siralmas nótának, köntös-szaggatásnak; egyébre ügyet ők ezután nem vetnek, csak hogy elfemessék királyi pompával. . .

És a harc csak folyik . . . vagy mit is beszélnek, hiszen Aëtiosz serege romjait visszavezérelte; Etele sincsen már kataláni síkon. Szekértáborában máglyát hordat össze, arannyal-ezüsttel ezífrázott nyeregből toronymagasságra emelik a máglyát.

De miért? De kinek?

És a harc csak folyik . . . Szellem-ajak suttog, árnyak nőnek, nőnek, vérpatakban fürdő hullák feltámadnak, egymásra lecsapnak ölyű sivitással. Paizsra tompán lecsap nehéz buzogány, kardok megvillannak, hold világa rémes; megölt gót a göttel, hún a rómaival, gót a rómaival, göttel az erős hún szellemharcban fírad . . .

Denevér szárnyának rebbenése, baglyok rémrikoltozása kíséri a harcot kataláni síkon éjfélen túl addig, míg a hajnal pirja feltetszik az égen; s újra visszadulnak, honnan feltámadtak, a csaták halotti . . .

Újra esend van aztán.

Etele szemét úgy kerüli az álom; körül lebegi a halál gondolata, szegyen ég szívében, felváltja a harag, emésztő gyűlölet markol bele vadul:

— Megállj Aëtiosz! . . . Megállj Róma! — kiált, s szívéhez szorítja, erős ő szívére győzhetetlen kardját a Hadúrküldöttnek, mely szakasztott mása. — Hadúr, te akartad e fél győzedelmet, Hadúr, te akarjad egész győzedelmét Eteleének eztán . . . Eteleét a máglya tüze megemészsze, ha nagyobb csapásra szántad ezt az éjet . . . Győzelmét, ha az volt, Aëtiosz mérje, két annyi halottja fekszik temetetlen . . . Erejét kiadta a botor római, győzze majd, ha győzi . . .

Kataláni síkon így esett a csata.

HONVÉD-TOBORZÁS 1848-BAN.

Képünkhez.

Mikor Ázsiából bejöttünk, valamennyien katonák voltunk. A honfoglalás korában az itt talált nemzetek ásót, kapát kaptak a kezükből kicsavart kard helyett.

Később a fegyverviselés a nemesi osztály kizárólagos jogává lett. Neki szólt az országban meghordozott véres kard, melynek láttára katonáival táborba volt köteles szállni.

A mohácsi vész után beállott a zsoldosok, a pénzért harcslók kora. A szabad harcosok, a meggyőződésből küzdők ideje csak időközönként lobbant fel újra a Tököliek, Rákócziak alatt.

Így jutottunk el aztán abba a korszakba, hol a honpolgár legmagasztosabb kötelessége: a haza oltalmazása, a nép alsó rétegeinek kezére jutott. Minden falu tartozván katonát állítani, a hol egy kasza-kapa kerülő esavargót elfoghattak, azt megszerették, akár tyúkkal, kalácsesal, akár kötéllel meg kalodával s beállították szépen a komissió elé, mint olyat, a ki már most védeni fogja az országot. Ebből a korszakból van az a nóta:

Elmennék én katonának,
Csak kötéllel ne fognának!

Volt aztán a katonáállításnak még egy más módja, a toborzás, közszólással: a «verbung». A verbungos káplár néhány szál nyalka legénynyel, s negyedfél cigánnyal a háta mögött végigvonult a falun, kitzte a zászlót, boros palaczkot szorított legényei markába, s odaintve a cigánynak, húzzon egy sarkantyúhoz való, lelkesítő toborzót: úgy megrakta a tánczot a kicsődült falusi nép láttára, hogy csak úgy nyeltek őket a szemükkel. Megmutatták a népnek, mily víg, gondatlan élet a katonáé, mintha lakzi volna minden napja, muzsika, multság, bor . . . hej, kell-e több a magyar embernek, hogy fölhevüljön s elmenjen akár a világ végeig is?

A hány nekibúsult legény, kitagadott fiú, haragos testvér, ekét megunt, többre vágó ifjú volt a faluban, az odacsábult a huszárok társaságába, mint a légy a mézbe. Bezzeg másnap, mikor a kék sipkát ott érte fejében, meggondolta, hogy ezt a dolgot nem ártott volna jobban lafra vetni. Hanem most már késő! Ha valami megvigasztal, nem más, mint az a nóta:

Tíz esztendő nem a világ!

1848-ban lett a verbungnak oly jelentősége, melyet ez intézménytől még álmban sem várhattott volna senki. A haza szabadságának eszméje

átvillanyozta az egyszerű rög fiát is, s a parasztleány valami ismeretlen hatalomtól lelkesítve fölesapott önkényt, csábítás nélkül azokhoz, a kik azt énekeltek:

Ha még egyszer azt üzeni,
Mindnyájunknak el kell menni!

A verbung a mint faluról falura ment, mindenütt nőtt útjában, mint a lavina. Nem lett volna «ember» a magyar ember szeme előtt, a ki el nem ment volna, föltéve, hogy keze-lába ép volt. Így lett Magyarországnak 200,000 katonája — a földből.

Munkácsy Mihálynak egy régi, most már nem igen ismert képét eleventjük föl. A toborzás megragadó jelenetét mutatja ez.

Középutt látszik a kocsi, melyen az ujonczokat elszállítják. Egy honvéd tartja felette a megkoszorúzott zászlót, melynek föliratából: «Éljen a szabadság!» csakméhány betű látszik. Ott vannak a fölesapott legények, s a kik búcsúzkodnak tőlük. Balra egy katonának készül, de a katonamértéket még meg nem ütő fiút tart vissza az anyja, míg egy «pendeles» gyerekek csákó van fejében, patrontáska hátán s füzparipa a lába közt. A kocsi mellett egy sirva leborult nő, kihez a legény le-hajol, mintha vigasztalna. Jobbra egy leány kötözi testvére ezókmókját az útra, míg az árván maradt öreg szülék szomorúan tekintenek egymásra. A tulajdonképeni verbung, a tánczoló délceleg katonák a háttérben látszanak.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A szolnoki állami főgimnázium összes osztályai múlt hó 28-án tartották a helybeli tornaversenyt. Este 6 órakor vonult ki az egyenruhás csapat nemzeti lobogó alatt, szakaszokra oszolva az intézetből a vásártérre. A szabályszerű dobszó és trombitaszó mellett a felvonulás pompásan sikerült s miután a fiúk Rozsnyai Károly intézeti igazgató úr előtt tisztelegve elvonultak, szakaszokra oszolva felséges látványban gyönyörködtek a közönséget, mely sűrű sorokban állotta körül a versenytér. A fehér sipkás, kék inges, fehér öves kis sereg egy-egy dobütésre a legpontosabban összehangzó mozdulatokkal mutatta be a változatos figurákat. Ezután a szergyakorlatok és tornaverseny főpontja az egyéni versenyek következtek. Nyertesek a magasugrásból a következők: Budik Ferencz I. o. t. (első díj), Cukor Sándor VII. o. t. (első díj), Rozsnyai Sándor V. o. t. (első díj). Magasugrásból második díjat nyertek: Szatmáry Béla V. o. t., Iby Ferencz VII. o. tan., Cukor Béla VII. o. t. Távugrásból első díjat: Rozsnyai Sándor V. o. t., Bogossy Károly III. o. t., Borbós Pál IV. o. t. Második díjat: Rozsnyai László II. o. t. Futásból első díjat: Várlán Árpád V. o. t., Szatmáry Béla V. o. t. Második díjat: Elek Jenő VI. o. t. s Weisz Sámuel VI. o. t. Súlydobásból első díjat: Ujházy Agoston VI. o. t., másodikikat Elek Jenő VII. o. t. A verseny

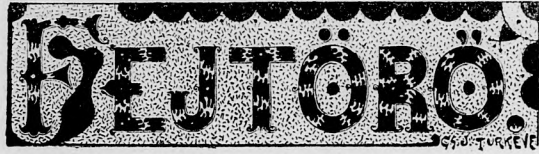
után az ifjak ismét szakaszokba sorakoztak, tisztelegtek újból a főgimnázium igazgatója előtt s az ünnepély jól sikerülte felett örömtől dagadó kebellel, neki pirult arcczal vonult be a derék csapat a közönség lelkes éljenzése között a városba, hol az intézet előtt még egyszer megjelentek az igazgatót s a tornaversenyt rendező két derék s fíradhatatlan tanárt, Dr. Iványi Ede urat és Weinhardt Ferencz urat. A víg tömeg ezután széteszlott.

A losonczy m. kir. állami főgimnázium tanári kara és ifjúsága június hó 29-én tartotta évzáró ünnepélyét a következő műsorral: 1. «Hymnus», előadta az énekkar. 2. Záró beszéd, tartotta az igazgató úr. 3. Brahms: Magyar tánczok, előadta a zenekar. 4. Ifjúsági búcsúszó, tartotta Szabó Lajos VII. o. t. 5. «Láyer-induló» és «Rákóczy-induló», előadta a zenekar. Az érettségit tett ifjak névsora: Baján Gyula (jól), Bogyai János, Fuke Sándor, Jelinek Mór, Kecsey Lajos (jól), Kohn Géza, Kohn Sándor, Schenk Sándor (jelesen) Schneller Gyula, Schwarcz Sándor, Szalay Sándor. (K. Gy.)

A kúnfélegyházi főgimnáziumnak Francis Norbert elnöke alatt megejtett érettségi vizsgálata a következő eredményt tünteti fel. Jelesen érett: Tempich Jakab. — Jól érett: Grósz János, Muszler János, Tálassy Aladár, Tóth Endre és Steibl Mihály. Egyszerűen érett tíz. Javító vizsgálatra utasított egy a szóbeli alapján egész évre visszavetett három. Az érettek közül egy bölcsészetre, hét jogira, kettő orvosira, egy katonaira, egy tengerészetre, egy hivatalnokira és három gazdasági pályára készül. (D. M.)

A miskolci ev. ref. főgimnázium «Kazinczy»-körének évzáró ünnepélye június hó 19-én nagy közönség jelenlétében tartott meg, melyen az önképzőkör pályadíjak Dr. Kovács Gábor igazgató-tanárnok által a következő rendben ki is osztattak: I. Az egyházi Kazinczy-díjra (20 korona) ki volt tűzve Br. Jósika Miklós és Jókai Mór legjobb regényeinek összehasonlító fejtegetése. A díjat Nagy Ferencz VII. o. t. műve nyerte el. II. Az egyházi második Kazinczy-díjra óda volt kitzve az új iskola felszentelési ünnepélyére. A két beérkezett óda közül a Nagy Ferencz VII. oszt. tanuló érdemli meg a díjat. (10 korona.) III. A harmadik Kazinczy-díjra (7 korona 20 fillér) matematikai kérdések voltak kitzve. A példákat helyesen fejté meg Bleyer Mór VIII. o. t. IV. A Gubás-Kovács Mária-féle díjra (8 korona) történeti pályatétel volt kitzve: Magyarország szerepe a pragmatika sanctio megvédelmzésében. A «Vitam et sanguinem» jellegével el látott munka eléggé sikerültnek mondható. Szerzője Czékus Zoltán VII. o. t. V. A Rác Ádám-díjra a színkép-elemzés alkalmazása kívántatott. A díjat sikerült munkájával Bleyer Mór VIII. o. t. nyerte el. (27 kor.). VI. A Kovács Gyula-díjra (14 kor.) magyar történeti tárgyú ballada kívántatott. A beérkezettek közt legjobb a «Vazul herczeg és a «Dezső» című. Szerzőik Nagy Ferencz VII. o. t. és Kovács Gábor VI. o. t., a jutalmat egyenlően megosztva kapták. VII. A Szemere Bertalan-féle díjra (9 korona) Herman Rollet «Alexander Petőfi» című költeményének magyarra való műfordítása kívántatott. Az «Ott essem el én a harc mezején» jellegű elég helyesen és jól folyó jambikus sorokban végzi a fordítást. Szerzője Simon János VII. o. t., a jutalmat megérdemli. VIII. A Ferenczy Lajos-féle díjat (9 korona) a legszebb növénygyűjtemény tulajdonosai nyerték: Mikuleczky István, Gagyai Jenő és Lossonezy István V. o. tanulók. IX. A Margó Emilián-féle díjra epigramma volt kitzve. A négy pályamű közül a «Tempora mutantur» jellegű négy

elégé sikerült epigramma nyerte el a díjat (5 korona). Szerzője Simon János VII. o. t. X. A Berzy-féle díjra (10 korona 80 fillér) elégia kiváratott. A «Sugárt az Isten ad a napnak, az érzelemnek szót a dal» jeligéjű a jutalmat elnyerte. Szerzője Kovács Gábor VII. o. t. XI. A Solymossy-féle díjra (9 korona) latin műfordítás volt kitéve. A beérkezett négy pályamunka közül legjobb a «Per aspera ad astra» jeligéjű. Szerzője Simon János VII. o. t., a díjat megérdemli. A szavati díjak kiosztása után az ünepély véget ért.

Jelige: Fejtő az elme sportja.

Rovatvezető: Csiszár József.

Számantani kérdés:

Péter azt mondja Pálnak: «Adj nekem egy diót, akkor épen kétannyim lesz, mint neked». Erre Pál így felel: «Inkább adj te nekem egyet, akkor legalább nekem annyi dióm lesz, mint neked». Hány diója volt mindegyiknek?

Földrajzi kérdés:

Melyik hegycsoport az a Balaton északi partjánál, a melynek legnagyobb csúcsát kilencz hasonalakú, de kisebb kúp veszi körül? A hegység lejtőin igen jó bor terem. Melyik költő volt az, ki élete utóbbi napjait a kérdéses hegy kedvelt szőlőházában töltötte.

Történelmi kérdés:

Mi a neve a húnok azon fejedelmének, a ki Dáciát s Pannoniát elfoglalva, megvetette Attila birodalmának alapját? A mesiai nyugati góthokkal szövetségbe, 378-ban legyőzte Valens császárt, ki a Drinápoly mellett vívott ütközetben életét vesztette.

Természetrizai kérdés:

Mi a neve azon madárnak a vízi tyúkok (rallidæ) családjából, a mely 28 cm. hosszú; tollazata hátán világosbarna, sötét középpel; szárnya vörösbarna? Vizek mellett, sűrű bokrokban és a vetés között él. A jéréce körülbelül 12 szürkészöld és barna foltú sárgásfehér tojását a földre rakja; húsa ízletes.

Csillagászati kérdés:

Mi a neve azon csillagesopornak a Bika csillagképében, melyben szabad szemmel 6—7, távcsővel 12 csillagot lehet megkülönböztetni? Az Alkyone, Maja, Elektra és Merope fényes csillagok közelében fényképészeti úton ködfoltokat fedeztek fel, melyeket Barnard 1890-ben vizsgált meg és november 14-én egy újabb fényes Merope-ködöt fedezett fel, melynek átmérője körülbelül 30", fénye egy 13 rendű csillagnak megfelelő.

Megfejtési határidő július 16.

A 26. számban közölt fejtő kérdések megfejtése:

Számantani kérdés: A kártyacsomó így lesz összerakva: ász, VII., VII., VIII., VII., IX., VIII., X., alsó, alsó, IX., felső, VIII., király, X., ász, király, VII., alsó, VIII., IX., IX., felső, X., felső, alsó, király, felső, X., király, ász, ász. Földrajzi kérdés: Babia-Gura. Történelmi kérdés: Batu khán. Természetrizai kérdés: Láva; a teve-félék családjába tartozik.

Helyesen fejtették meg: Kárász Géza, Wollner Ernő, Reyz Lipót, Miróczky Árpád, Szécskay Dezső, Halmi Gyula, Dessauer Aladár, Fetter Kálmán és Kor., Jakabb Gyula, Havas Gyula, Nikolényi István, Horváth Dezső, Granitz Géza, Schlésinger Ferencz, Hegedüs Tibor, Kis Kós László, Hübner János, Alliquander Odón, Giczey Lajos, Grossmann Oszkár, Tronner Rezső, Kurimay Mihály, Weiller Vilmos, Denk Gusztáv, Weisz Hugó, Szadnik Sándor, Trummer rpád, Andriská Emil, Fiedler Kálmán, Farmasy Antal, Teesz Lajos.

A kitézett jutalmat Castiloi Diaz Bernát «Mexico felfedezése és meghódítása» cz. munkát Jakabb Gyula főgymnasiunai tanuló Temesvárott nyerte el.

SZERKESZTŐI TELEFON.

H. A. A szerkesztő nem lévén itthon, feleletet csak később adhatunk. — S. H. Gy. A pályázat eredményének kihirdetése már nem sokára megtörténik. Kéziratokat — mint a lap élén is olvashatja — nem adunk vissza. H. A. Szeged. A «Halottak napja»-t eltettük. De a másik kettő nem üti meg a mértéket. — B. K. Debreczen. Sok hü-hó semmiért. Biztosítjuk, hogy azt a dolgot azok az intéző urak igen jól megfontolták. A K. T. tagsága nem nevel senkit arra, hogy a művészetekhez értsen. Egy kis szorgalom, egy kis olvasás az ifjúság részéről: ez itt a fő. Tessék idevágó könyveket is olvasgatni — és a kérdés meg lesz oldva. — Herkules.

A latinból egyik esetben sem kell vizsgáznia. — M. J. Szeged. Sok szép verset olvasott, mielőtt a sajátját megírta: de bizony rosszul, nagyon rosszul írta meg. Ön mint kis baba, mikor még nem is értette a szót, úgy tudott örülni, hogy mint mondja: «Anyámnak öléből majd hogy kiugrottam». «S a mikor kérdezte: szeretem-e vajjon — (megjegyzendő, hogy a szót még nem értette): A szeretet lángja kigyulasztá arcóm». Igazán csodagyermek volt ön babakorában! — D. M. Kfhza. Nagyon száraz és elcsépelet dolog. Levélborítékját eltettük, mivel levélírára nincs időnk. A tartalomjegyzékét is ezen az úton köszönjük. — Priamus halála. Jó, de helylyelközzel simítanunk kell rajta. Besoroztuk. — L. M. Hogyne! Mindent szívesen fogadunk és mindent szívesen közlünk, a mi jó. — A szenvedőhöz. Azt mondja: «Éljen mindig a hit, e drága szép virág, mely minden romon újra épít, alkot». Hogy még ebben a forróságban is teremnek ilyen kövér zöldségek! A másik jobb valamivel, de száraz és terjengős, az Ilias-részletet pedig «alexandrinben» régebben ismeri a magyar ember Szász Károly remek fordításában (A világirodalom nagy épszai, I. köt. 546—550 l.). Csodáljuk, hogy ön, a ki Homéroszt annyira szereti, nem olvasta még ezt a pompás könyvet vagy annak legalább Homérosz-részletét. Lásza, mikor az ember valamiről írni akar, mindig legelső dclgának kell ám lennie, hogy utána járjon, nem irták-e már meg ugyanezt előtte mások? és hogyan? Ha így tesz, aligha mert volna egyébért, mint saját okulása, stilpróbálgatása czéljából ennek a remek epizódnak fordítására vállalkozni. «Lenn és fenn» című elbeszéléseinek a czíme homályos, de ügyes részek vannak benne. Megérdemelné, hogy átdolgozza. Az eleje mindenesetre változtatásra szorul. B. nem mehet V-hez, hogy a választást hirtül adja. De nem is valószínű, hogy V. ott ne lett volna a választáson. A templomi jelenet hatását V-re világosabbá kell tenni. Teszem, hogy ragadja meg a hőst a «Fel az Urhoz» kezdetű ének. A pap is más-honnan is adhat pénzt, nemcsak a perselyből, a mi tekintve, hogy ez a pénz a szegényeké, semmi esetre sem járja. Önben mindenesetre van tehetség; csak tanuljon, olvassa főkép Kemény Zsigmondot és legyen szigorú a megfontolásában, hogy ezt vagy azt teheti-e a hős az adott körülmények között. — A számok oszthatósága. Ilyeneket ír: «Az okoskodásnál azon egyszerű elvet használjuk: keressünk az adottnál kisebb olyan számot, mely a kérdéses szempontból az adott nagyobb számmal megegyező eredményhez vezet». Ugyan mit gondol, nem szokósúnak meg a «T. L.» előfizetői, ha efféle dolgokkal traktálnók őket?

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre... 1 frt 20 kr.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre... 2 frt 40 kr.	főgymnasiunai tanár.	KIADÓHIVATAL:
Egész évre... 4 frt 80 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Megjelenik minden vasárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

A «CYNTHIA» HAJÓTÖRÖTTJE.

Irták: Jules Verne és André Laurie.

Átdolgozta Gaal Mózes.

29

HUSZONKETTEDIK FEJEZET.

Val-Féray-ban. — Befejezés.

Egy hónappal utóbb Val-Féray-ban, Durrieu úr jószágán, Brest közelében találjuk a Hersebom családot. Durrieuú kivánta, hogy eljöjjenek, hogy ismerkedjék meg azzal a derek családdal, mely nemcsak hajlékát és kenyerét, hanem szivét is megosztotta fiával. A noroói egyszerű emberekkel együtt még mások is eljöttek Franciaországba: Schwaryenerona doktor, Kajsa, Bredejord és Malárius mester. A bájós fekvésű falusi úri lakban bizonyára jobban érezték magukat a norvég vendégek, mint a varenes-utcai lakásban érezték volna. El-elsétálgattak az erdőben, beszélgetésük tárgya természetesen Erik és szülei voltak; a történetnek rejtelmes, titkoszerű részleteit találgatták. Végül is bele kellett nyugodniok, hogy egészen sohasem fog kiderülni, no de azért váltig kérdezték:

— Vajon ki és mi volt Tudor Brown? Mi készítette őt arra, hogy O'Donoghon Patrickot mindenáron elrejtse Erik előtt. A nyomorult irlandi matröz egyetlen szava meglejtette ezt a titkot: ugyanis Jonesnek szölitotta, midőn a háttérben megpillantotta volt, tehát valójában nem Tudor Brownnak hívták, hanem Jonesnek. Nos hát ez a Noah Jones volt Erik apjának az üzlettársa az újonnan felfedezett pensylvániai petroleum-források kihasználásában.

Erre vonatkozólag a következő felvilágosítást adta Durrieu úr Erik barátainak:

— Vöm néhány hónappal házassága előtt Harisburg mellett egy petroleum-forrást fedezett fel. Nem volt elegendő pénze arra, hogy azt kiaknázza, s így attól félt, hogy egészen elesik attól. A véletlen úgy akarta, hogy megismerkedett egy Noah Jones nevű emberrel. Far-Westi marhakupecznek adta ki magát, de — a mint később

kiderült — valójában rabszolgakereskedő volt. Ez az ember vállalkozott arra, hogy a *Vandalia* nevű petroleum-forrásnak kihasználásához szükséges pénzt befekteti az üzletbe. Szabályszerűen szerződést kötöttek. Boldogult vöm az efféle üzleti dolgokban meglehetősen járatlan volt; ő lelkiismeretesen elvégezte mindazokat a munkákat, a mikhez mint mérnök értett, az üzleti adminisztrálást társa vezette. Az a bizonyos szerződés itt van nálam.

Ime a lényegesebb pontjai:

«... 3. §. A *Vandalia*-forrás Durrieu György, a feltaláló és Noah Jones üzemvezető osztatlan tulajdona.

4. §. Az üzem vezetésének minden ágát Noah Jones intézi; ő gondoskodik a petroleum értékesítéséről, ő köt üzleteket, s évenként egyszer tartozik beszámolni, s a tiszta jövedelmet üzlettársával megosztani. A műszaki munkálatok vezetése a Durrieu kötelessége.

5. §. Ha az üzlettársak egyike vagy másika el akarná örökáron adni a maga részét, először a résztulajdonosnak kell megvételre felajánlania, a ki három hónap letelte alatt nyilatkozni tartozik, hogy megveszi-e vagy nem: ha megveszi, ő lesz a forrás egyedüli tulajdonosa.

6. §. Az üzlettársaknak csak gyermekei tarthatnak igényt a tulajdonosok esetleges halála esetén apjuk jogára; ha egyik társ meghal s törvényes gyermekei nincsenek, a forrás az életben maradt üzlettársra száll, mint egyedüli tulajdonosra.

Ezek voltak a szerződés leglényegesebb pontjai; ezt írta alá megboldogult vöm akkor, a mikor még nem is gondolt házasságra, s esze ágában sem lehetett, hogy a *Vandalia*-forrás igazi aranybánya lesz. Noah Jones alighanem jól tudta, hogy így fog történni. Elég az hozzá, hogy a szerződés megvolt, s mikor a kezdet minden nehézségét legyőzték, s György már elvette feleségül a leányomat, sőt fiacskájuk is született: egyszerre csak megindult a *Vandalia*-forrás üzlete. Kimeríthetetlen volt. Nemsokára nekem Rigába kellett költözni. Itt kaptam a megdöbbentő hírt, hogy